

Aleg. 663

Sprawozdanie

Komisji przemysłowej o sprawozdaniu Wydziału krajowego i Komisji krajowej co do bezpośredniej i pośredniej akcji kraju na polu przemysłem.

Wysoki Sejmie!

Nieźmiernie powoli ale przecież statecznie, wśród walki z wiekowymi uprzedzeniami, prawie z naturą społeczeństwa i kraju z jednej, z najniekorzystniejszymi warunkami, państwową polityką cłową, komunikacyjną, taryfową, fiskalną, w walce z przemożną konkurencją przemysłowych krajów z drugiej strony, odbywa się przecież proces — uprzemysłowienia kraju.

Równie a może jeszcze powolniej, wśród walki z niewiarą i apatyą wyrabia się przecież — krajowa polityka przemysłowa.

Ruch przemysłowy coraz wyraźniejszy, budząca się przedsiębiorczość, coraz liczniej zjawiające się jednostki uzdolnione fachowo, przedsiębiorcze, coraz lepiej wyposażone w środki moralne i materialne, — coraz śmielsze, coraz większe przedsiębiorstwa przemysłowe, pojawiające się coraz mniej spodziewane w kraju gałęzie przemysłu, — niezawodny prąd duchowy w społeczeństwie, podnoszący znaczenie ekonomiczne, społeczne, narodowe uprzemysłowienia kraju, — niezawodne już dodatnie rezultaty nieśmiałych usiłowań kraju na polu polityki i autonomicznej administracji przemysłowej, — niezawodne dowody pewnego niepokoju, jaki się objawia u naszych konkurentów na widok śmielszej krajowej polityki przemysłowej — to wszystko musiało nawzajem oddziaływać na krajową politykę przemysłową Sejmu. Podnosi się jej samowiedza, zaczyna się budzić ufność w siły, chęć wyzyskania swych kompetencyj, intensywniejszego, coraz bardziej celowego użycia sił i środków.

Niezawodnym objawem w tym kierunku było stanowisko zajęte przez Sejm w roku ubiegłym w szeregu uchwał i poleceń na polu przemysłem.

Zdać sobie sprawę z dotychczasowych usiłowań i ich wyników, oprzeć krajową akcję na podstawie krajoznawstwa i statystyki przemysłu i handlu, rozszerzyć środki działania kraju, ulgi podatkowe, fundusz przemysłowy, powiększyć środki kredytowe na cele przemysłu, powołać do życia bank przemysłowy, wdrożyć planową akcję na powołanie do życia wielkiego przemysłu, ściągnięcie do kraju wielkich przemysłowców, to były rezolucye, które Sejm, rozpatrując stosunki gospodarcze i siły i środki do dyspozycyi będące, zlecił Wydziałowi krajowemu.

Na posiedzeniach dnia 3. listopada 1904 i 12. listopada 1904 powziął Wysoki Sejm następujące uchwały:

„I. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesji sejmowej przedłożył sprawozdanie z rozpoczętych przy pomocy krajowej Komisji dla spraw przemysłu badań co do dotychczasowych rezultatów bezpośredniej i pośredniej akcji kraju na polu przemysłem.

II. Sejm poleca ponownie Wydziałowi krajowemu zbadanie sprawy reaktywowania Biura statystyki przemysłu.

III. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu nieustawianie w usiłowaniach powołania do życia większych mechanicznych tkalni, któreby się stały centrami przemysłu tkackiego, w środowiskach tkackiego przemysłu domowego.

IV. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby zbadał, które gałęzie przemysłu zasługują na korzystanie z ulg podatkowych autonomicznych a nie mogą korzystać z krajowej ustawy i przedłożył na najbliższą sesję projekt ewentualnego rozszerzenia ustawy.

V. Poleca się Wydziałowi krajowemu, aby przy pomocy krajowej Komisji dla spraw przemysłu wygotował plan systematycznej akcji finansowej kraju, w którejby obok zaspakajania potrzeb samodzielnie zgłaszających się przemysłowców, przeznaczono wydatną pomoc na planowe powołanie do życia gałęzi przemysłu potrzebnych a możliwych w kraju.

VI. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przy pomocy krajowej Komisji dla spraw przemysłu, oraz Centralnego Związku galicyjskiego przemysłu fabrycznego we Lwowie przeprowadził badania, jakimi sposobami dałoby się wdrożyć większą akcję, celem powołania do życia wielkiego przemysłu, skłonienia większych przemysłowców z poza granic kraju (przedewszystkiem z innych dzielnic, w których rozszerzył się przemysł), ażeby zakładali filie przemysłowe, lub przenieśli swoje fabryki do Galicji. O ile akcja ta przekraczałaby kompetencje i środki, jakie Wydział krajowy ma już dzisiaj do dyspozycji, winien Wydział krajowy przedłożyć wnioski na najbliższą sesję sejmową.

VII. Sejm upoważnia Wydział krajowy, aby celem urzeczywistnienia programu w myśl wniosku 2. zawarł nową umowę z Bankiem krajowym, mocą której Bank krajowy zaliczałby funduszowi przemysłowemu w latach 1905, 1906 i 1907 kwoty do wysokości po 500.000 K rocznie, oraz w roku 1908 250.000 K na poczet dotacyi tego funduszu przemysłowego, z tem, że fundusz przemysłowy opłacać będzie Bankowi krajowemu procent od zaliczonych sum, zaś kapitał zacznie zwracać od roku 1909 w ratach nieprzekraczających 100.000 K z dotacyi na cele przemysłowe.

VIII. Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby przyspieszył przeprowadzenie badań, względnie rokowań, w sprawie powołania do życia — ewentualnie przy pomocy kraju — Banku przemysłowego.

Wydział krajowy przystąpił do wykonania uchwał Sejmu i część z nich wykonał, inne są w toku, wdrożone lub poczęte. Podnosząc z uznaniem, co zostało wykonane, w całej pełni czy częściowo, Komisya uważa za swój obowiązek przypomnieć to co jeszcze nie spełnione, lub spełnione w niedostatecznej mierze. Zadań tych do spełnienia cały jeszcze szereg.

Z uznaniem przedewszystkiem podnieść należy dokonaną na polecenie Sejmu umowę z Bankiem krajowym, mocą której Bank zobowiązał się znakomicie zasilić fundusz przemysłowy. Z mocy upoważnienia sejmowego z 29. października 1903 zobowiązał się Bank krajowy zaliczyć funduszowi przemysłowemu w latach 1904 do 1907 po 250.000 K rocznie, czyli 1.000.000 K zwrotny z krajowej dotacyi przemysłowej od roku 1908 począwszy. Na mocy zeszłorocznej uchwały Sejmu z 12. listopada 1904 powziętej na wniosek Komisji przemysłowej, zawarł Wydział krajowy nową umowę z Bankiem krajowym o zaliczenie funduszowi przemysłowemu w latach 1904 do 1908 jeszcze 2.000.000 K, zwrotnych ratałnie od 1909.

Tak wzmogły się środki kraju na bezpośrednią akcję nieusuwając jednak wcale potrzeby jeszcze większych środków kredytowych.

Krajowa Komisya mogła wobec znacniejszych środków do dyspozycji zalecić Wydziałowi krajowemu przyznanie znacznie większej ilości pożyczek.

Kiedy według sprawozdania z r. 1904 krajowa Komisya w okresie półtorarocznym zaleciła 36 pożyczek w kwocie 762.400 K do uwzględnienia, mogła w r. 1904 zalecić 41 pożyczek z kwotą ogólną 909.500 K. Pożyczono rzeczywiście 724.876 K.

Fundusz przemysłowy z dniem 31. grudnia 1904 miał na pożyczkach przemysłowych 1.842.852 K.

Pomimo jednak znakomitego zwiększenia środków dyspozycyjnych funduszu krajowego, nie stoją one w stosunku do potrzeb, jeśli się zważy, że podania o pożyczki wynosiły od 1. lipca 1904 do dnia dzisiejszego 3,663.000 K. Ze wszystkich też stron podnoszą się ciągle głosy wskazujące na konieczność organizacyi kredytu przemysłowego założycielskiego, słowem konieczność powołania do życia instytucyi kredytowej na zakładanie, finansowanie, przedsiębiorstw przemysłowych, instytucyi gotowej na hazardy założycielstwa, „grynderstwa“ przedsiębiorstw, spółek akcyjnych, obok wspierania kredytem istniejących przedsiębiorców przemysłowych.

Polecenie Sejmu w sprawie powołania do życia Banku przemysłowego na wniosek posła Rutowskiego i tow. przekazał Wydział krajowy krajowej Komisji przemysłowej. Sprawa ta była przedmiotem obrad Komitetu przemysłowego i pełnej krajowej Komisji, która (referent Dr. Stesłowicz) zaleciła Wydziałowi krajowemu wnioski zasadniczo zgodne z pierwotnym wnioskiem p. Rutowskiego.

Krajowa Komisya zalecała w czerwcu 1905 zapewnienie Bankowi przemysłowemu ulg podatkowych oraz rokowania z krajowemi i zagranicznymi instytucjami finansowemi co do warunków i ofiar ze strony kraju, któreby były potrzebne dla powołania w kraju do życia podobnej instytucyi.

Krajowa Komisya dla spraw przemysłowych proponowała więc: 1. ustawę zapewniającą Bankowi przemysłowemu ulgi podatkowe, oraz 2. szereg ofiar ze strony kraju. A mianowicie zalecała:

Ustawę podatkową **A.** w tem brzmieniu:

Art. I.

„Od wszelkich dodatków do podatków z wyjątkiem państwowych uwolnione będą akcyjne instytucye kredytowe, które powstaną w kraju w ciągu lat pięciu, których kapitał zakładowy wpłacony będzie wynosił najmniej 5,000.000 K, jeżeli zobowiążą się w statucie swym oddawać się w obrębie Królestwa Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem w pierwszym rządzie wspieraniu i rozszerzaniu, prowadzeniu, zakładaniu lub finansowaniu przedsiębiorstw krajowych przemysłowych i handlowych.

Z czynności, które instytucya taka może uprawiać, musi być z góry wykluczone w statucie udzielanie pożyczek hipotecznych na grunta i domy, wyjąwszy wypadki w których one służą wyłącznie i ściśle na cel i użytek pewnego przedsiębiorstwa fabrycznego lub handlowego.

Przedsiębiorstwa handlowe w rozumieniu tego artykułu muszą się zajmować wyłącznie handlem wytworów i płodów krajowych.

Art. II.

Uwolnienie od dodatków do podatków może być udzielone na 10 do 15 lat.

Art. III.

Uwolnienie od dodatków do podatków ustaje, jeżeli instytucya kredytowa nie spełnia zadań, objętych art. I, lub postępuje wbrew przepisom tego artykułu.

Tak o przyznaniu uwolnienia, jak i odebraniu ulg rozstrzyga Wydział krajowy.

Art. IV.

Wykonanie tej ustawy polecam Moim Ministrom skarbu i spraw wewnętrznych.

Rezolucya **B.**

Sejm uchwała:

1. Poleca się Wydziałowi krajowemu, żeby wdrożył rokowania z instytucjami finansowemi w kraju i zagranicą celem powołania do życia w Królestwie Galicyi i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem akcyjnego zakładu kredytowego z kapitałem zakładowym wpłaconym w wysokości pięciu milionów koron, którego główny cel określony w statucie czyni zadość warunkom wyszczególnionym w art. I. projektu ustawy o uwolnieniu banków akcyjnych od dodatków od podatków.

II. Upoważnia się Wydział krajowy do rokowania i prowizorycznego zawarcia umowy, wymagającej zatwierdzenia Sejmu krajowego, która może ewentualnie oprzeć się na następujących koncesyach ze strony kraju:

1. kraj mógłby przystąpić do powstania zakładu kredytowego, odpowiadającego warunkom w art. I. określonym z udziałem w kapitale akcyjnym:

2. przez kilka pierwszych lat kraj mógłby się zrzec dochodu od swego udziału na rzecz reszty akcyonaryuszy;

3. mógłby udzielić subwencji na pierwsze koszty założenia i finansowania zakładu.“

Doszło też do wiadomości Komisji sejmowej, że na wieść o zamiarach podnoszonych w Sejmie, ażeby przy pewnych ofiarach starać się o zachęcenie świata finansowego do założenia w kraju większej finansowej instytucji mającej na celu założycielstwo przemysłowe, znalazły się instytucje, które objawiły żywe zainteresowanie dla sprawy, a nawet wyraziły gotowość powołania do życia w Galicyi podobnej instytucji z kapitałem zakładowym w wysokości po dwa kroć przewyższającej pierwotny projekt sejmowy.

Wobec tego Komisya uważa za wskazane energiczne wznowienie rezolucyi z roku ubiegłego w sprawie Banku przemysłowego.

W sprawie reaktywowania Krajowego Biura statystyki przemysłu i handlu, zleconego Wydziałowi krajowemu uchwałą Wysokiego Sejmu z 3. listopada 1904, zajął Wydział krajowy stanowisko połowiczne.

Uzucie braku krajowej statystyki przemysłu i handlu wzmaga się w miarę budzącego się ruchu przemysłowego, potężniejszego powszechnego prądu w kierunku uprzemysłowienia kraju, wznagać się musi w miarę wzrostu środków, jakimi polityka przemysłowa kraju chce pośrednio i bezpośrednio działać dla powołania do życia przemysłu.

Polityka kraju na polu uprzemysłowienia ażeby była samoistną, musi być oparta na rzetelnej znajomości stosunków krajowych, na badaniach szerszych, wiarogodnych, obciążających produkcję i jej podstawy i warunki bytu i rozwoju, konsumpcję, rozmiary i stosunki importu obcego, zagranicznego zalewu, stosunki konkurencyjne. O jakiejś planowej akcji kraju, opartej na ogólnikowych danych i subiektywnych zapatrywaniach nie może być mowy.

Brak krajowej statystyki przemysłu i handlu, po zawieszeniu przed lat szeregiem krajowego biura statystyki przemysłu i handlu, w chwili publikacji wielkiej statystyki ruchu kolejowego, jedynie zdolnej dać podwaliny dla bilansu ekonomicznego kraju, utrudnia niezmiernie wszelką poważną akcją czy chodzi o politykę cłowo-handlową, taryfowo-komunikacyjną czy na polu pośredniej i bezpośredniej działalności.

Naszych postulatów w obec rządu, parlamentu, agitacji obcej, nie mamy na czem oprzeć, nie mamy cyfr, któremi moglibyśmy je poprzeć, często nie wiemy dobrze jakie żądania stawiać.

Jak świadczy petycja „Centralnego Związku galicyjskiego przemysłu fabrycznego“, brak statystyki utrudnia przedsiębiorczość prywatną.

„Kapitałiści krajowi i obcy, ludzie z przedsiębiorczą kwalifikacją, niejednokrotnie — nie jest to supozycja ale fakt, stwierdzony naszymi własnymi doświadczeniami — cofają się z zamiarami zakładania nowych przedsiębiorstw przemysłowych i w ogóle inwestowania kapitałów w przemysł galicyjski dla niemożności osiągnięcia choćby w przybliżeniu pewnych danych faktycznych co do warunków powodzenia danego przemysłu“.

Potrzeby naukowo zebranej i opracowanej, urzędownie pewnej statystyki krajowej dowodzą mnożące się usiłowania prywatne, często dyletanckie, auto-reklamowe, pozbawione obiektywizmu i poczucia odpowiedzialności.

Idąc za wezwaniem Sejmu krajowa Komisya przemysłowa uznała jednogłośnie konieczność reaktywowania należycie wyposażonego biura statystycznego dla przemysłu i handlu i uchwaliła, licząc się już ze stosunkami finansowymi budżet takiego biura, któreby mogło sprostać celowi.

Krajowa Komisya uznała konieczność użycia odpowiednio ukwalifikowanego personelu, kierownika i pomocnika, pomocy kancelaryjnej. Nadto skoro najważniejszym zadaniem takiego biura ma być zebranie ścisłych dat, do czego niewystarczają kwestyonarze i dobrowolnie nadesłane, często egoistycznymi motywami zabarwione odpowiedzi, niezbędne są badania na miejscu, autopsye, ankiety lokalne, wykonane przez organa biura. Krajowa Komisya, korzystając z dotychczasowych doświadczeń

dawnego, zwiniętego krajowego biura statystyki przemysłu, zaleciła na ten cel odpowiednią dotację.

Krajowa Komisya przemysłowa proponowała jednogłośnie następujący budżet biura statystyki przemysłu i handlu:

a) naczelnik płaça	3.600 K
dodatek aktywalny	720 „
	<hr/>
razem	4.320 K
b) pomocnik	2.400 „
c) dwóch dyurnistów rachunkowych à 1.200 K	2.400 „
d) ryczałt na ankiety, badania, podróże i t. p.	4.000 „
	<hr/>
Razem	13.120 K

Wydział krajowy zredukował proponowaną przez krajową Komisję przemysłową dotację do następujących rozmiarów:

a) referent dla oddziału statystycznego przy krajowej Komisji przemysłowej, z poborami adjunkta conceptowego	
a) płaça	2.800 K
b) dodatek aktywalny	600 „
	<hr/>
razem	3.400 K
b) pomoc kancelaryjna	1.200 „
c) ryczałt na badania, ankiety i t. p.	1.000 „
	<hr/>
Razem	5.600 K

Otóż Komisya przemysłowa uważa preliminarz Wydziału krajowego, przyjęty mimo głosów odmiennych przez Komisję budżetową, za niedostateczny, niewystarczający na uzyskanie odpowiednich sił naukowych, niewystarczający na przeprowadzenie badań, na uzupełnienie przerwanych monograficznych opracowań pojedynczych gałęzi przemysłu, rewizję dotychczasowych publikacyj, monograficzne opracowanie centrów, siedzib przemysłu, większego czy drobnego, inwentowanie krajowego przemysłu, statystykę handlu, ruchu kolejowego etc.

Komisya wyraża nadzieję zgodną z petycją Centralnego Związku galicyjskiego przemysłu fabrycznego, że „o ile w ramach budżetu zaproponowanego przez krajową Komisję przemysłową, z biedą dałaby się wznowić działalność biura statystycznego taka, któraby Wydziałowi krajowemu i kołom interesowanym dostarczyła rychło danych praktycznie potrzebnych — o tyle nie ma wcale widoków podobnego rezultatu gdy zostanie uchwalony kredyt w ciasnych granicach wskazanych przez Wydział krajowy“

Komisya przemysłowa wyraża przekonanie, że jeżeli nowo reatkiwowane Biuro statystyki przemysłu nie ma być skazane na trudności z jakimi poprzednie miało do walczenia, jeżeli Biuro to ma się stać „aparatem dla kontroli eksperymentów, przewencją przeciw wydawaniu funduszków krajowych na cele niewłaściwe, jeżeli ma oświetlać drogę, którą idziemy a która obecnie w mroku niewyraźną się wydaje“ — słowem jeżeli Biuro ma być organem krajoznawstwa i rozumnej polityki ekonomicznej, to potrzeba je należycie wyposażyć.

Projekt rozszerzenia ustawy o ulgach podatkowych dla przemysłu, przedłożył Wydział krajowy a Komisya przemysłowa złożyła Wysockiemu Sejmowi w tej sprawie osobne sprawozdanie.

Sprawa obmyślenia planowej akcji celem powołania do życia wielkiego przemysłu, ściągnięcia pozakrajowych przedsiębiorców do kraju, zwłaszcza z dzielnic w których już się przemysł rozwinął, powstały rodzime kierunki i doświadczenia, jest w toku. Podjęcie z okazji programowej propozycji krajowego Związku fabrycznego badania niewyszły jednak z przedwstępnych studyów. Komisya wyraża przekonanie, że krajowa Komisya wywiąże się z nałożonego na nią obowiązku zbadania dotychczasowych wyników krajowych usiłowań na polu

przemysłu, wyciągnie wnioski z doświadczeń, rezultatów dodatnich czy zawodów i przedstawi niebawem plan większej, samoistnej, celowej akcyi.

Komisya więc wznawia jeno rezolucye Wysokiego Sejmu powzięte w r. 1904, chcąc tem wyrazić, że przy nich stoi i ich wykonania się domaga.

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności w zakresie przemysłu krajowego, na polu bezpośredniego działania, oraz sprawozdanie z czynności Komisji krajowej dla spraw przemysłowych za czas od 1. lipca 1904 do 30. czerwca 1905.

II. Sejm poleca ponownie Wydziałowi krajowemu, ażeby przeprowadził badania i rokowania z instytucjami finansowemi w kraju i zagranicą w sprawie powołania do życia, ewentualnie przy pomocy kraju, Banku przemysłowego, dla zakładania, finansowania i wspierania kredytem, przedsiębiorstw przemysłowych.

Sejm upoważnia Wydział krajowy, ażeby ewentualnie zawarł prowizoryczną umowę z instytucją lub instytucjami, któreby taki Bank przemysłowy w Galicyi założyć chciały, co do udziału funduszu krajowego, względnie korzyści, które by ze strony kraju przy zabezpieczeniu należytego wpływu kraju naprowadzenie Banku przemysłowego przyznać należało.

Prowizoryczna umowa wymagać będzie zatwierdzenia Sejmu.

Zasady na których umowa prowizoryczna może się opierać, są następujące:

1. Kraj mógłby przystąpić do powstania Banku przemysłowego z udziałem w kapitale akcyjnym,
2. przez kilka lat pierwszych mógłby fundusz krajowy zrzec się dochodu od swego udziału na rzecz reszty akcyonaryuszów,
3. mógłby udzielić subwencji na pierwsze koszta założenia i finansowania Banku przemysłowego,
4. mógłby przyznać Bankowi ulgi podatkowe.

III. Sejm poleca ponownie Wydziałowi krajowemu, ażeby na najbliższej sesyi sejmowej przedłożył sprawozdanie z rozpoczętych przy pomocy kraj. Komisji dla spraw przemysłu badań co do dotychczasowych rezultatów bezpośredniej i pośredniej akcyi kraju na polu przemysłem.

IV. Poleca się ponownie Wydziałowi krajowemu, aby przypomocy kraj. Komisji dla spraw przemysłu wygotował plan systematycznej akcyi finansowej kraju, w którejby obok zaspakajania potrzeb samodzielnie zgłaszających się przemysłowców, przeznaczono wydatną pomoc na planowe powołanie do życia gałęzi przemysłu potrzebnych a możliwych w kraju.

V. Poleca się ponownie Wydziałowi krajowemu, ażeby przy pomocy kraj. Komisji dla spraw przemysłu, oraz Centralnego Związku galicyjskiego przemysłu fabrycznego we Lwowie przeprowadził badania, jakimi sposobami dałoby się wdrożyć większą akcyę, celem powołania do życia wielkiego przemysłu, skłonienia większych przemysłowców z poza granic kraju (przedewszystkiem z innych dzielnic, w których rozszerzył się przemysł), ażeby zakładali filie przemysłowe, lub przenieść chcieli swoje fabryki do Galicyi. O ile akcyja ta przysporzyłaby kompetencye i środki, jakie Wydział krajowy ma już dzisiaj do dyspozycyi, winien Wydział krajowy przedłożyć wnioski na najbliższą sesyę sejmową.

V. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu nieustawianie w usiłowaniach powołania do życia większych mechanicznych tkalni, któreby się stały centrami przemysłu tkackiego, w środowiskach tkackiego przemysłu domowego.

Przewodniczący:

A. Lubomirski.

Sprawozdawca:

Rutowski.